

■ УДК 37.374 : 379.82

В. А. Левицька, викладач дизайну, Луцький педагогічний коледж, м. Луцьк

СТАНОВЛЕННЯ МИСТЕЦЬКОЇ ПОЗАШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ НА КРИМСЬКОМУ ПІВОСТРОВІ

Описуються українське образотворче мистецтво в системі позашкільної освіти, його вплив на процес становлення національної культури та патріотизму в дітей на території Кримського півострова. Досліджено літературні праці з проблем мистецького розвитку молодого покоління та формування української культури. Акцентується на дослідженнях впливу образотворчого мистецтва на позитивний розвиток дітей та стан позашкільної художньої освіти в Криму. Висвітлено процес становлення мистецької освіти та аналіз організації дитячої творчості в позашкільних закладах мистецької освіти Кримського півострова.

Ключові слова: образотворче мистецтво, творчість, національна культура, національна спрямованість, естетика, таланти, здібності, обдарованість.

В. А. Левицкая, преподаватель дизайна, Луцкий педагогический колледж, г. Луцк

СТАНОВЛЕНИЕ ХУДОЖЕСТВЕННОГО ВНЕШКОЛЬНОГО ОБРАЗОВАНИЯ НА КРЫМСКОМ ПОЛУОСТРОВЕ

Описываются украинское изобразительное искусство в системе внешкольного образования и его влияние на процесс становления национальной культуры и патриотизма у детей на территориях Крымского полуострова. Исследованы литературные труды по проблеме творческого развития молодого поколения и формирования украинской культуры. Акцентируется на исследованиях влияния изобразительного искусства на позитивное развитие детей и состояние внешкольного художественного образования в Крыму. Представлены процессы становления художественного образования и анализ организации детского творчества во внешкольных учреждениях художественного образования Крымского полуострова.

Ключевые слова: изобразительное искусство, творчество, национальная культура, национальная направленность, эстетика, таланты, способности, одаренность.

V. A. Levytska, the design lecturer, Lutsk pedagogical college, Lutsk

THE ESTABLISHMENT OF NON-FORMAL ART EDUCATION ON THE CRIMEAN PENINSULA

The article describes the Ukrainian art in the system of school education and its influence on the formation of national culture and patriotism in children on the Crimean peninsula. Studied literary works of artistic problems of the younger generation and formation of Ukrainian culture. Attention is focused on the impact studies fine art at the positive development of children and the state extracurricular art education in Crimea. Presented by the process of formation of art education and analysis of children's art schools in extracurricular art education Crimea.

Key words: art, creativity, national culture, national orientation, aesthetics, talent, ability, talent.

Постановка проблеми. У сучасних умовах розвитку суспільства відбуваються глобальні зміни не лише в соціально-економічній, а й національно-культурній сферах життя України. Образотворче мистецтво та художня творчість є одними з найважливіших засобів формування національної культури дитини, які відображають дійсність у художніх образах і становлять морально-естетичні надбання суспільства та нації. Виявлення сутності процесів формування національної культури дітей через сферу мистецтва було і є одним з основних завдань сучасної мистецької освіти та українського суспільства. Але особливої значущості це питання набуває в умовах анексії частини України, зокрема Кримського півострова.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Проблема формування національної культури через сферу мистецтва тривалий час привертає увагу багатьох науковців. Формуванню художніх смаків дитини в позашкільній мистецькій освіті присвячено праці Р. Шагала, С. Букреевої, Н. Шагай, С. Ліпської, О. Рассказевої, О. Биковської. Використання різноманітних видів мистецтва в позашкільних художніх закладах освіти розглядають науковці П. Підкасистий, Б. Лихачов, Г. Шевченко та ін. Хоча проблемі національного та культурного розвитку молодого покоління через сферу мистецтва приділено значну увагу, вона досліджена недостатньо, що й зумовлює актуальність статті.

Мета статті — охарактеризувати сучасний стан мистецької позашкільної освіти на Кримському півострові, дослідити особливості функціонування, розвитку й становлення системи закладів позашкільної художньої освіти, визначити основні критерії, показники й рівні розвитку мистецької та художньої активності молодого покоління.

Виклад основного матеріалу дослідження. Аналізуючи складний етап становлення мистецької освіти в Україні, варто згадати заклади мистецтва на територіях Криму. Одним з основних центрів художнього

життя є Палац дитячої творчості, де здобувають додаткову освіту понад 6 000 вихованців більше, ніж за 64 напрямками. У цьому закладі діють немало колективів, зокрема гуртки декоративно-прикладної творчості та образотворчого мистецтва. Розповідаючи про них, варто згадати всю складну історію закладу. Восени 1923 р. за рішенням місцевих чиновників у будівлі дитячої організації «майбутніх громадян» відкрито Центральний будинок юних піонерів, у 1924 р. — гурток образотворчого мистецтва. У 1939 р. закладу з метою збільшення його площі надано приміщення на теперішній вулиці Горького. У той час у закладі діяли гуртки юних скульпторів та образотворчого мистецтва. Під час Другої Світової війни діяльність гуртків не припинялася. Оскільки в Будинку піонерів розміщено військовий госпіталь, гуртки були змушені працювати в іншому приміщенні. Під час нацистської окупації Сімферополя в закладі розмістився німецький шпиталь, який потім вони самі підірвали після приходу в місто радянських військ. Навесні того ж року Будинок піонерів відновив роботу гуртків, але, не маючи власного приміщення, вихованці були змушені займатися в греко-католицькій церкві, потім — у школі № 9. У 1945 р. завдяки місцевій владі надано приміщення в будинку колгоспника на вулиці Гоголя, 26. У 1991 р. Кримський обласний палац піонерів реорганізовано в Кримський Республіканський центр дитячої та юнацької творчості, а у 2006 р. заклад знову перейменували на Кримський республіканський позашкільний навчальний заклад «Центр дитячої та юнацької творчості» м. Сімферополь. Надзвичайно важливим є те, що навчання в закладі безплатне. З 2013 р. почав працювати гурток декору. Важливе досягнення Палацу — відкриття студій для дітей-інвалідів, що надає дитині можливості відчувати себе впевнено й нарівні з іншими здоровими дітьми. Для них створено окремі музично-хоровий гурток і студію декоративно-прикладної творчості та малювання. Приємно дізнатися, що навіть у такі складні для України часи переможців конкурсів, фестивалів керівництво Палацу нагороджує безплатними путівками в оздоровчі табори Криму [11].

У м. Феодосія творчою молоддю опікується приватна «Художня школа-майстерня», де викладають малюнок, живопис, графіку, академічний рисунок (акварель, олія, гуаш, змішані техніки, олівець), надаючи молодому поколінню можливості для творчої самореалізації [8].

Феодосіївська дитяча художня школа імені І. Айвазовського має дивовижну історію створення. Художник, іменем якого названа школа, став її засновником. У власній майстерні митця знання здобували немало молодих художників. Після смерті І. Айвазовського, завдячуючи старанням групи художників на чолі з Н. Піскарєвим/Піскарєвим, створено в 1921 р. у Феодосії художньо-промислову школу. Окрім

базових дисциплін, тут вивчали анатомію, лінійну перспективу, історію мистецтв. Заняття здебільшого відбувалися в студіях. Традиції перших у Феодосії художніх майстерень продовжила художня студія при картинній галереї І. Айвазовського під керівництвом Н. Барсамова. Збільшення бажаючих вивчати мистецтво потребувало професійнішого підходу до методики викладання та створення в 1952 р. дитячої художньої школи. Тривалий час заклад розміщувався в підвалі будинку І. Айвазовського, але в 1978 р. йому надано нове приміщення. У 1991 р. в частині будинку, у якому в дитинстві мешкала скульптор В. Мухіна, відкрито філію школи, у якій розмістилися перша в Україні Дитяча картинна галерея мариністичного живопису й музей скульптора. Нині в школі освіти здобувають понад 400 учнів. Авторська програма передбачає вивчення таких предметів: малюнок, живопис, композицію, малі скульптурні форми, історію мистецтв. Фаховий викладацький склад сприяє ґрунтовній художній підготовці та підвищенню творчого потенціалу молоді [11].

Дитяча художня школа імені М. Волошина заснована в 1994 р. та розміщена в смт. Приморський на вул. Гагаріна, 17. Спочатку в школі навчалось 30 осіб, нині — 200. Під час мистецьких занять молодь навчається основам образотворчого мистецтва та ознайомлюється з різними видами й жанрами, техніками та прийомами творчості, які сприяють формуванню вміння бачити й розуміти прекрасне навколо себе [7].

Ялтинська художня школа імені Ф. Васильєва відкрита 1 вересня 1959 р. в приміщенні Ялтинської музичної школи. Перший випуск був незначним — лише 10 учнів. З 1994 р. художня школа змінила чотирирічний термін навчання на шестирічний. З 1994 р. місцевою владою надано додаткове приміщення в селищі Корейз. Зі збільшенням кількості бажаючих вивчати мистецтво у 2000 р. відкрито філіал у СШ № 1 у Масандрі. У липні 2003 р. школу реорганізовано в Ялтинську художню школу імені Ф. Васильєва, у якій нині навчаються 500 осіб [10].

Керченську дитячу школу мистецтв заснував у 1971 р. відомий український митець Р. Сердюк, котрий протягом 12 років був її директором. Після смерті діяча культури, школа названа його іменем. Школа мистецтв імені Р. Сердюка створена в 1996 р. в результаті об'єднання художньої та музичної школи № 3. Викладацький склад та вихованці закладу дотримують традицій, закладених Р. Сердюком. У школі вивчають академічні дисципліни: малюнок, живопис, композицію, скульптуру, історію мистецтв. Нещодавно ввели нові предмети: дизайн, поліграфію, батик, gobelen. Вихованці школи є дипломантами та лауреатами найпрестижніших міжнародних конкурсів дитячого малюнка світу [9].

Євпаторіївська дитяча художня школа імені Ю. Волкова заснована влітку 1980 р. на базі міської мистецької студії, якою керувала Ю. Белкіна. Спочатку в ній навчалось 50 осіб. В. Сніговська була першим директором школи. У 1999 р. на честь видатного художника-баталіста, члена Спілки художників СРСР школі присвоєно ім'я Ю. Волкова. Вихованці цього освітнього закладу є призерами багатьох міжнародних, всеукраїнських, республіканських конкурсів та виставок. У 2012 р. закладу присвоєно статус Вищої категорії. Художня школа сприяє культурному розвитку, культурно-духовному вихованню молодого покоління, а також здійснює підготовку абітурієнтів до вступу. Провідні завдання школи — прищеплення вихованцям школи любові до Батьківщини, розвиток у дітей творчих здібностей та набуття дітьми професійних навичок [10].

Дитяча художня та музична школа в м. Севастополь запрошує талановиту молодь до навчання в різноманітних гуртках та секціях. Заклад розміщено в будівлі на вул. Леніна, 47. Професіонали своєї справи, досвідчені викладачі завжди шукають таланти дітей і сприяють їх розвитку [5].

Дитячу художню школу відкрито в Алушті в 1988 р. Проте школа розпочала свою освітню діяльність, хоча власного приміщення не мала тривалий час. У 1989 р. через відсутність ремонту у власному приміщенні заняття відбувалися на сходинах трибун спортивного стадіону середньої школи № 3. Та з новим приміщенням понад 800 вихованців здобули художню освіту. Алуштинська художня школа стала для багатьох нині відомих діячів культури першою сходинкою у світ краси, а сама школа — мистецьким обличчям м. Алушта [11].

Центр дитячої та юнацької творчості в Армянську, окрім музичного виховання, здійснює свою роботу за такими напрямками, як художньо-естетичний та декоративно-прикладний. Понад 10 років заклад допомагає молоді творчо самореалізуватися. Основною метою діяльності закладу є ідея всестороннього розвитку дітей і підлітків. У закладі постійно працюють 105 груп, де творчу додаткову освіту здобувають близько 1500 вихованців від 5 до 18 років. Висококваліфіковані викладачі доклали немало зусиль, навчаючи дітей прекрасному, закладаючи основи мистецької освіти [10].

Для творчої молоді на території Центру освіти «Відкриття» в Євпаторії засновано школу дизайну, де вивчають поліграфічний дизайн та рекламу, дизайн та декорування інтер'єру, дизайн текстилю, дизайн одягу, ландшафтний дизайн. Цей заклад пропонує якісну освіту за невисокою ціною, що дозволяє навчатись талановитій молоді з малозабезпечених сімей [2].

Загалом можна зауважити, що на Кримському півострові успішно діють немало мистецьких осередків. Проте існує нагальна необхідність збільшити їхню кількість у маленьких містах.

Висновки. Отже, багато навчальних мистецьких осередків та провідних викладачів-відомих художників сприяють розвиткові українського народного мистецтва, примножуючи кращі здобутки нації, надаючи їм нового звучання та змісту. Лише народна творчість суттєво сприяє естетичному та національно-культурному оздоровленню нації. Заняття мистецтвом та художньою творчістю в мистецьких культурних осередках мають на меті формування любові та патріотизму до рідної землі, народу та мистецтва. На жаль, безплатні мистецькі заклади в деяких регіонах взагалі відсутні або є лише один, а для нашого переважно бідного в соціальному становищі населення позашкільна освітньо-творча діяльність дитини доступна не для кожної дитини. Позитивним є те, що в цих закладах проводять творчі виставки юних митців, які привертають увагу поціновувачів мистецтва. Варто зауважити, що в усіх мистецьких позашкільних закладах Криму успішно виконується найголовніше завдання — виявляти перші прояви та зародки дитячої творчості, обдарованості та таланту й усіма можливими засобами сприяти розвиткові творчих прагнень молодого покоління.

Перспективами подальших досліджень є вивчення особливості функціонування, розвитку та становлення системи закладів позашкільної художньої освіти в Західних областях України. Отримані результати можна використати в системі гуманітарної освіти, під час розробки навчальних курсів із мистецтвознавства та культурології.

Список використаних джерел

1. Ананьев Б. Г. Задачи психологии искусства / Б. Г. Ананьев // Педагогика. — 1995. — № 4. — С. 29–36.
2. Внешкольные учреждения: пособие для работников внешкольных учреждений / [Под ред. Л. К. Балясной]. — М. : Просвещение, 1978. — 256 с.
3. Венгер Л. А. Педагогика способностей / Л. А. Венгер. — М. : Знание, 1973. — 117 с.
4. Волков Г. Н. Трудовое воспитание в народной педагогике / Г. Н. Волков // Школа и производство. — 2000. — № 3. — С. 26–31.
5. Кучер С. Л. Самовиховання здібностей школярів у художньо-творчій діяльності в умовах позашкільного закладу / С. Л. Кучер // Педагогіка і психологія формування творчої особистості: проблеми і пошуки. — Київ–Запоріжжя, 2001. — Вип. 21. — С. 245–250.
6. Ельников Д. П. Обучение школьников прикладным художественным видам труда / Д. П. Ельников // Школа и производство. — 2000. — № 1. — С. 37–39.

7. Естетика / [За заг. ред. Л. Т. Левчук]. — Київ : Вища школа, 1997. — 399 с.
8. Подласый И. А. Педагогика [учебник для студ. пед. вузов: в 2 кн. Учебное пособие для студентов педагогических вузов и педагогических колледжей.] / И. А. Подласый. — М. : Владос, 1999. — 256 с.
9. Листування дирекції Керчинської дитячої школи з музейними установами. Описи, 1975 р. // Державний архів в Автономній Республіці Крим Ф. Р-1387, Оп. 9,16. Спр. 1333. — 16 с.
10. Накази, розпорядження районних управ з питань організації навчального процесу в дитячих художніх школах в Автономній Республіці Крим. Протоколи засідань, 1959–1993 р. // Державний архів в Автономній Республіці Крим Ф. Р-1352, Оп. 7. Спр. 2011. — 22 с.
11. Гуртки малювання, живопису, художні школи в Криму та інші напрямки позашкільної освіти: малювання, живопис. Крим [Електронний ресурс] / Parta.ua // Перелік гуртків, секцій і клубів для дітей шкільного віку, які цікавляться такими напрямками, як гуртки малювання, живопису, художні школи в Криму — 2016. — Режим доступу : www.parta.com.ua/ukr/off_school/art/simferopol. — Назва з екрана.

References:

1. Ananев B. G. Zadachi psikhologii iskusstva / B. G. Ananев // *Pedagogika*. — 1995. — № 4. — S. 29–36.
2. Vneshkolnye uchrezhdeniya: posobie dlya rabotnikov vneshkolnykh uchrezhdeniy / [Pod red. L. K. Balyasnoy]. — М. : Prosveshchenie, 1978. — 256 s.
3. Venger L. A. Pedagogika sposobnostey / L. A. Venger. — М. : Znanie, 1973. — 117 s.
4. Volkov G. N. Trudovoe vospitanie v narodnoy pedagogike / G. N. Volkov // *Shkola i proizvodstvo*. — 2000. — № 3. — S. 26–31.
5. Kucher S. L. Samovikhovannya zdibnostey shkolyariv u khudozhno-tvorchiy diyalnosti v umovakh pozashkilnogo zakladu / S. L. Kucher // *Pedagogika i psikhologiya formuvannya tvorchoї osobistosti: problemi i poshuki*. — Київ–Запорізьщина, 2001. — Vip. 21. — S. 245–250.
6. Yelnikov D. P. Obuchenie shkolnikov prikladnym khudozhestvennym vidam truda / D. P. Yelnikov // *Shkola i proizvodstvo*. — 2000. — № 1. — S. 37–39.
7. Yestetika / [Za zag. red. L. T. Levchuk]. — К. : Vishcha shkola, 1997. — 399 s.
8. Podlasyy I. A. Pedagogika [uchebnik dlya stud. ped. vuzov: v 2 kn. Uchebnoe posobie dlya studentov pedagogicheskikh vuzov i pedagogicheskikh kolledzhey.] / I. A. Podlasyy. — М.: Vlados, 1999. — 256 s.
9. Listuvannya direktsii Kerchinskoї dityachoi shkoli z muzeynimi ustanovami. Opisi, 1975 r. // *Derzhavniy arkhiv v Avtonomniy Respublitsi Krim F. R-1387, Op. 9,16. Spr. 1333*. — 16 s.
10. Nakazi, rozporiyadzhennya rayonnikh uprav z pitan organizatsii navchalnogo protsesu v dityachikh khudozhnikh shkolakh v Avtonomniy Respublitsi Krim. Protokoli zasidan, 1959-1993r. // *Derzhavniy arkhiv v Avtonomniy Respublitsi Krim F. R-1352, Op. 7. Spr. 2011*. — 22 s.

11. Gurtki malyuvannya, zhivopisu, khudozhni shkoli v Krimu ta inshi napryamki pozashkilnoi: elektronni resursi Malyuvannya, zhivopis Krim [Yelektronniy resurs] / Parta.ua// Perelik gurtkiv, sektsiy i klubiv dlya ditey shkilnogo viku, yaki tsikavlyatsya takimi napryamkami, yak gurtki malyuvannya, zhivopisu, khudozhni shkoli v Krimu — 2016. — Rezhim dostupu: www.parta.com.ua/ukr/off_school/art/simferopol. — Nazva z ekrana.

■ УДК 37.374 : 379.82

Levytska V. A., the design lecturer, Lutsk pedagogical college, Lutsk
KYCHERJAVA@yandex.ru

THE ESTABLISHMENT OF NON-FORMAL ART EDUCATION ON THE CRIMEAN PENINSULA

The aim of the article is to describe the current state of non-formal art education in the Crimean peninsula, explore the features of functioning and development of the system of non-formal art education, identify the main criteria, indicators and levels of artistic and rhythmic activity of the young generation.

Research methodology. The methodological basis of the article is the comprehensive analysis of the Ukrainian humanities approach that integrates philosophical, historical and artistic Ukrainian studies and the extensive use of conceptual tools of philosophical anthropology, philosophy of education, philosophy, art and culture. The analysis of Ukrainian studies involves a combination of philosophical and ideological, art, cultural and historical material.

Results. The article describes the Ukrainian non-formal art education and its influence on the process of establishing national culture and patriotism in children in the Crimean peninsula. The paper studies literary works on the issues of the creative development of the young generation and the formation of Ukrainian culture. The attention is focused on the studies of influence of fine arts on the positive development of children and the situation of non-formal art education in the Crimea. The author illustrates the process of formation of art education and the analysis of the organization of children's crafts in the establishments of non-formal art education of the Crimean peninsula.

Novelty. The paper presents an attempt to study the experience in the formation of national culture through art private studios, clubs and private art schools.

The practical significance. The material in this article can be used in the system of liberal education in the development of training courses in arts and culture.

Key words: art, creative work, national culture, national orientation, aesthetics, talents, abilities, giftedness.

Надійшла до редколегії 17.11.2016 р.